

"מאי חֲנֻכָּה?" – היכרות עם סיפור החג ועם סמליו

לימוד חווייתי לחג החנוכה

מבוא

מרד החשמונאים במלכות יוון והשאיפה לעצמאות מדינית-דתית-תרבותית עומדים במרכז חג החנוכה. אלה שימשו מקור השראה לתנועה הציונית כבר בראשית דרכה. חג החנוכה הוכנס בשלב מאוחר יחסית ללוח השנה העברי. החופשה הארוכה (שאינה מבוססת על שבתון דתי), וציון החג במעגלי החיים השונים (בית הספר, המשפחה, הקהילה והחינוך הבלתי פורמלי) ובמגוון אופנים (מרוץ הלפיד, משחקים, שירים, טיולי תנועות הנוער, הדלקת נרות, מחזות ילדים ועוד) מעידים על תשתית מקיפה לציון החג וערכיו: **גבורת הרוח וגבורת המעשה; מרד, יוזמה ולקיחת אחריות על החברה, על העם ועל הארץ.**

התנועה הציונית ששאפה להצמיח דור חדש של עבריים ועבריות, השקיעה משאבים רבים בחיבור הדור הצעיר לערכי החג. העשרת השפה העברית ויצירת נכסים תרבותיים-חינוכיים כגון שירי חג, משחקים ומחזות, היו חלק מהותי מהמפעל הציוני, והם העומדים במרכז המערך. במסגרת הלמידה נשזור בין סיפור החנוכה והמחזות, לבין תחנות משחק חווייתיות הנטועות בטבעו המשפחתי, הקהילתי והפתוח של חג החנוכה.

המערך מציע למידה באמצעות משחק – למידה מהנה המפתחת הנעה פנימית ללמידה, ומזמנת אפשרויות מסוגים שונים: התנסויות אישיות וחברתיות במרחב בטוח, תרגול פתרון בעיות ושיתוף פעולה, לצד היכרות עם סיפור החג, עם סמליו ועם ערכיו.

מערך השיעורים יסייע לנו להכיר את סיפור חג החנוכה ואת סמליו בצורה חווייתית ומשחקית. במרכז המערך שני חלקים משלימים:

לימוד סיפור החג דרך המחזה כיתתית.

לימוד סמלי החג דרך משחק 'תעלומת פך השמן', המורכב משמונה תחנות פעילות.

בסיום המערך תמצאו את הפעילות המסכמת ('מהלכה למעשה') בסימן "להגביר את האור". נתמקד באיתור ובחיזוק האורות האישיים של התלמידים, ממבט אישי וחברתי, דרך פעילות יצירה.

מטרות המערך

- 1 היכרות עם סיפור חג החנוכה ועם סמליו
- 2 הרחבת אוצר המילים והביטויים מתוך היכרות עם סיפור החג ועם סמליו
- 3 התנסות בלקיחת יוזמה ואחריות ובעבודת צוות ושיתוף פעולה
- 4 יצירת חיבור חווייתי וחיובי לערכי החג: יוזמה ועשייה, לקיחת אחריות ותקווה

ציוד דרוש

- אמצעי הקרנה ושמע
- כלי כתיבה
- תחפושות ותפאורה
- נספחים מודפסים לפי הצורך
- חידות ועזרים מוכנים למשחק 'תעלומת פך השמן' לפי ההנחיות
- המלצה: פרס לסיום המשחק הכיתתי

מהלך השיעורים

תרגיל פתיחה

1 נאזין לשיר **'ימי החנוכה'** שעיבד ותרגם אברהם אברונין, לאחר שנחלק את הדף עם המילים (נספח א) לכל תלמיד/ה.

לאחר ההאזנה, נבקש מהתלמיד/ת לצייר את סמלי החג בריבועים המופיעים לצד המילים המודגשות בשיר. נשאל:

- אילו מאפיינים בשיר מתארים את ימי החנוכה במשפחה שלכם/ן?
- מה מאפיין את 'ימי החנוכה' לפי השיר?
- לכבוד מה מדליקים נרות חנוכה לפי השיר? מה עוד חוגגים בחג?

שאלות

2 נעמיק את ההיכרות עם השיר בדגש על אוצר המילים ועל סיפור החג. נשים לב במיוחד **למילים נרדפות** המצויות בשיר. נשאל:

- מה היא 'מילה נרדפת'? אילו דוגמאות אתם/ן מכירים/ות למילים נרדפות?
- אילו מילים נרדפות מופיעות בשיר?
- (לסמן בדפי הנספחים ולכתוב על הלוח: גיל- שמחה, האירו - הדליקו, נסים - נפלאות)
- מה מילים אלה מדגישות? (שמחה גדולה, אורה, התלהבות וחגיגה עממית)
- **אתגר לכיתות מתקדמות:** אילו צמדי מילים מנוגדות או משלימות (שאינן נרדפות) ניתן לזהות בשיר? נסו להציע זוג או שניים נוספים (לילה - יום, מכבים - יוונים, ירושלים - עם ישראל, נספר - נזמר).

שאלות לדיון

דגש למורה: אם תבחרו לוותר על לימוד והמחזה של סיפור החג (ראו בהמשך המערך הצעה להמחזה), ניתן לערוך 'מיני הקמחזה' בכיתה על בסיס השיר 'ימי החנוכה': נחלק לכל זוג או קבוצה מספר שורות מהשיר ונבקש להמציא להן תנועות להמחשה.

במקרה כזה, יש לזכור כי בחירת התנועות וההעמדה (תנועות להמחזה) דורשת הבנה מילולית של השיר והיכרות עם סיפור החג על דמויותיו.

1 פתיחה: נחלק דפי ציור חלקים וצבעים, ונקרא יחד את סיפור החנוכה (**נספח ב**). נבקש מהתלמידים לבחור (תוך כדי ההאזנה) דמות או חלק מהסיפור שירצו לאייר. לאחר הקריאה ניתן זמן להכין את האיורים.

2 לפני שנתבונן באיורים, **נספר:** אנחנו עומדים/ות להמחז את הסיפור שקראנו. בהצגה, כמו בסרט, יש 'תמונות' של התרחשות; כל תמונה מתרחשת במקום מסוים, והדמויות מתחלפות מתמונה לתמונה. ננסה להבין את מבנה הסיפור, ומה צריך להבין או לתכנן עבור המחזת כל תמונה במחזה. נקרא את הסיפור שנית: בכל שלב נקרא תמונה אחת של התרחשות ונכתוב מה הבנו, לפי מודל של 'ארבעת המ"מים' (מי, מקום, מתי, מה). בכל תמונה יציג את האיור מי שהאיור שלו שייך למתרחש בה (כדאי לתלות את האיורים על הלוח לפי סדר ההתרחשויות).

דגש למורה: ניתן לעבוד במליאה ולסכם על הלוח את ניתוח התמונות, או להתחיל בעבודה משותפת על שתי התמונות הראשונות, ולאחר מכן לעבוד בזוגות או בקבוצות על התמונות הבאות במחזה. בהמשך ניתן לעבור במליאה על התמונות העוקבות בהובלת התלמידים.

הדגמה למורה - ניתוח תמונה במחזה

תמונה ראשונה: (כותרת או שם) _____

מי? (אילו דמויות מופיעות בתמונה?) _____

מקום? (היכן מתרחשת התמונה? מה מאפיין את המקום?) _____

מתי? (האם ההתרחשות היא בזמן מסוים ביום? אחרי התרחשות משמעותית?) _____

מה? (הסיפור בקצרה) _____

3 לאחר ניתוח הסיפור לפי תמונות המחזה, נארגן את המידע על הלוח: מיהן הדמויות? מה מאפיין אותן? מהם האירועים המרכזיים בסיפור? מהם המקומות שהעלילה מתרחשת בהם? אילו חפצים מיוחדים קשורים לסיפור?

4 **נשאל:** מה צריך כדי להעמיד הצגה?

בהתאם לתשובות נערוך רשימת תפקידים ומשימות על הלוח, כולל: דמויות, תפאורה, תלבושות, פרסום ועיצוב הזמנה או כרזה לאירוע...

נארגן את המשימות ואת הציוד הנדרש, ונחלק תפקידים בין התלמידים:

חלוקת תפקידים לפי סדר הופעתם: אנטיזוכוס, חיילות וחיילים יוניים/ות (שניים עד חמישה), מתתיהו וחמשת בניו: יוחנן הגדי, שמעון התרסי, יהודה המכבי, אלעזר החורני, ויונתן הצעיר.

תפקידים אפשריים נוספים: א/נשי העיר מודיעין, חיילים/ות נוספים/ות, פילים, מכבים, אנשים ונשים המנקים/ות את המקדש ועוד.

דגשים למורה:

- **ביחס לדמות המספר/ת** - בשל חשיבות החזקת הסיפור, כמו גם הדרישה לקריאה מלאה פאתוס ודרמה, **נמליץ למורה** להקריא את הסיפור. בכיתות גבוהות יותר, ניתן למנות תלמיד/ה בעל/ת כישורים מתאימים.
- **מודעות מגדרית ביחס לחלוקת התפקידים** - בסיפור המקורי ההתייחסות מופנית בעיקר לדמויות גבריות שהרי בעבר הגברים שמשו חיילים ומפקדים, והחזיקו בתפקידי מפתח. בהמחזה כל אחד ואחת יכולים/ות לבצע כל אחד מהתפקידים. שימו לב לייצוג שוויוני בחלוקת התפקידים הראשיים.
- **שותפות והשתתפות** - בהפקת מחזה כיתתי ישנה חשיבות רבה לתחושת השותפות והמסוגלות של הכיתה בתור קבוצה חברתית, כמו גם לתחושת המסוגלות של כל אחד ואחת מפרטיה. גלו גמישות ויצירתיות במציאת תפקידים הולמים לכולם/ן, בין אם על-ידי החלפת תפקידים, הרחבתם או הוספת דמויות. כדאי להתחשב ולתת מקום גם לתפקידים שמאחורי הקלעים: תפאורה, תלבושות, אחריות על חזרות וציוד, עיצוב כרזה והזמנות ועוד.
- נתייחס לתכנון המקדים, לציוד, לתפקידים, למרחב, לזמן ולקהל היעד של המחזה. רצוי להיעזר במורות רלוונטיות בצוות (מורות לאומנות ולדרמה) ולשתף עימן פעולה. שקלו להעלות את ההצגה גם במרכז קהילתי או במועדון גיל הזהב בסביבת בית הספר.
- **הצעות ביחס להעמדה ולבימוי מסומנות בטורקיז בתוך סוגריים מרובעים (נספח ב).**

עקרונות למידה באמצעות הפקת מחזה ויתרונותיה

- משחק וחווייה - למידה דרך תנועה והפעלת הגוף להטמעת סיפור החג ויצירת חיבור אליו
- שפה ומשלב - הרחבת אוצר המילים והביטויים הקשורים לחג, תוך התמודדות עם הצורך להבין היטב את משמעות המילים ואת אופן הגייתן לטובת ההמחזה
- עמידה מול קהל - מקום לביטוי עצמי ולהעלאת הביטחון
- שותפות בלמידה - לכל תלמיד ותלמידה יש תפקיד בהפקה; לכולם אחריות מותאמת אישית
- גיבוש כיתתי והגברת תחושת המסוגלות הכיתתית והאישית
- התנסות בלמידה תהליכית תוך הוצאה לפועל של תוצר ממשי

1 פתיחה: נספר לתלמידים שהגיע לידנו מכתב מיהודה המכבי, המבקש את עזרתם/ן, ונקרא בפניהם/ן:

תְּלַמִּידוֹת גְּבוּרוֹת וְתַלְמִידִים אֱלוֹפִים,
כִּד הַשָּׁמֶן הַקָּטָן שְׁאָמַר הִיא לְהַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה אֲבָד!
אֲנִי צָרִיךְ אֶת עֲזַרְתְּכֶם/ן.
נִצָּא לְמַסַּע חֲפוּשִׁים שָׁבוּ נִדְרַשׁ לְהַפְגִּין יָדַע, יִצְרֵתִיּוֹת,
אֲמֵץ, וּבְעֵקֶר - חֲבֵרוֹת וְשִׁתּוֹף פְּעֵלָה.
כָּל מְשִׁמָּה שֶׁנֶּעְבֵּר יַחַד, תִּעְזֹר לָנוּ לְמַצֵּא חֶלֶק נוֹסֵף מִן
הַכֹּד, וּבְאֲמָצְעוֹתָיו נוֹכַל לְהַדְלִיק אֶת הַמְּנוֹרָה!
בְּהַצְלָחָה רַבָּה,
יְהוּדָה הַמַּכְבִּי!

2 נכין מבעוד מועד את שמונת חלקי הפאזל הגזורים (נספח ג - עדיפות להדפסה צבעונית בגודל A3), את הציוד ואת העזרים הדרושים לתחנות הפעילות (נספח ד - עדיפות להדפסה צבעונית ומוגדלת לטובת עבודה בקבוצות). נתחיל במשחק.

דגש למורה: מוצעות שמונה תחנות משימה למשחק. השלמת משימה תזכה בחתיכה נוספת של הפאזל. הפעילות מודולארית: כל תחנה עומדת בפני עצמה ולא נדרש לשמור על סדר מסוים או לבצע את כולן. ניתן לבחור רק ארבע תחנות (ואז לתת שני חלקי פאזל בכל פעם), או יותר (ואז לבחור כיצד ועל מה להעניק חלקי פאזל נוספים; למשל, שני חלקים על השלמת משימה מורכבת או כזו המתבצעת בשתי קבוצות, או חלק נוסף על הפגנת שיתוף פעולה מיוחד).

מהלך השיעורים

כיתות א'-ב'

א "כל אחד הוא אור קטן, וכולנו אור איתן" - פסלי חנוכיות אנושיים

הנחיה: נחלק את הכיתה לקבוצות של תשעה/תלמידים. כל קבוצה תיצור פסל קבוצתי של חנוכייה בעזרת גופם/של חברי/ות הקבוצה. משימתם/ן היא לתכנן את סדר הנרות (סדר התלמידים) ואת תפקיד השמש, ולהדגים כיצד השמש "מדליק" את הנרות.

שאלות מנחות לעזרת התלמידים: מה סדר "הדלקת" הנרות? היכן ממוקם השמש ביחס לשאר הנרות? איך ניתן לזהות את השמש? כיצד תמחישו איך נדלק כל "נר"?

דגש למורה: בקשו מכל קבוצה להדגים מול הכיתה. ניתן לצלם את החנוכיות האנושיות ולאחר מכן ליצור מהתמונות לוח כיתתי או ברכת חנוכה להורים.

ב סביבון האותיות

ציוד נדרש: סביבון עם אותיות (נ', ג', ה', פ') לכל ארבעה/תלמידים ולוח אותיות מודפס (**נספח ד**) לפי מספר הקבוצות.

הנחיה: נבקש לפתור שתי חידות, ולאחר מכן לבצע את המשימה עם הסביבון.

נשאל: מה משותף למילים הבאות (כתבו על הלוח): כִּכָּר, סְחָרְחָרַת, סַב-סַב, גִּלְגִּלֹּן?

תשובה: אלו מילים נרדפות או קדומות למילה 'סביבון' שאנו משתמשים בה כיום.

נפענח יחד אילו מילים דומות זו לזו. כל מילה כאן מזכירה ברמז כי מדובר במשחק מסתובב (כרכרה, סחרחורת, סיבוב, גלגול).

נשאל: אילו אותיות מופיעות על הסביבון, ומה המשמעות שלהן?

אתגר: איזו אות שונה נמצא על סביבונים בחוץ-לארץ, ומה הסיבה לכך?

תשובה: נ', ג', ה', פ' (נס גדול היה פה), ובסביבונים שמחוץ-לארץ במקום פ' נמצא ש': נס גדול היה שם.

הנחיה: כל קבוצה של ארבעה/תלמידים תקבל סביבון ולוח אותיות מודפס (**נספח ד**). נבקש לסובב סביבון בתורות (בכל פעם תלמיד/ה אחר/ת, לפי סדר הישיבה) עד שהסביבון ייפול כך שכל אחת מהאותיות (נ', ג', ה', פ') כלפי מעלה, לפחות פעם אחת. ננחה כל קבוצה לסמן על לוח האותיות את אלה שכבר אספו במשחק.

אתגר: כל קבוצה תחפש ארבע מילים נוספות המתחילות באותן ארבע אותיות, שיש ביניהן קשר כלשהו (כמו למשל - שמות של חיות, של מקומות בארץ וכיוצא באלה).

ג חידות 'הוא והיא'

הנחיה: נבקש לפתור ארבע חידות מבין צמדי המילים המופיעים בכרטיסיה (**נספח ד**). בין כל צמד מילים יש קשר לשוני מחבר. למשל - הוא: גדל בכרם (אשכול); היא: גדלה בפרדס (אשכולית). כל הצמדים בחידון קשורים לחנוכה.

תשובות:

① הוא: שמש; היא: שימשה	③ הוא: שמן; היא: שמנת	⑤ הוא: סביבון; היא: סביבה
② הוא: אור; היא: אורה	④ הוא: לב; היא: לביבה	

דגש למורה: ניתן לרשום את התשובות על הלוח מראש ('מחסן מילים'). בנוסף, בנספח ישנו איור הרומז לכל אחד מהצמדים.

מהלך השיעורים

כיתות א'-ב'

ד הסיפור שהתבלבל

הנחיה: נבקש לסדר את המשפטים (המופיעים ב**נספח ד**) לפי סדר האירועים בסיפור חג החנוכה, ולאחר מכן לחבר את האותיות המודגשות לפי הסדר (לא לשכוח לגזור את הכרטיסיות מראש ולבלבל את סדרן).

נשאל: מה יצא? (**תשובה:** חג החנוכה)

ה חידון שירי חנוכה

הנחיה: נבקש למצוא שמונה שירי חנוכה שונים, ולשיר יחד קטע קצר מכל שיר (בית או פזמון).
דגש למורה: נרשום על הלוח את שמות השירים שהתלמידים כבר מצאו ושרו.

ו מצאו את ההבדלים

הנחיה: נבקש להשוות בין שני האיורים ולאתר שמונה הבדלים (**נספח ד**).
דגשים למורה: כדאי להדפיס את האיורים בצבע ובגודל A3. רצוי לעבוד בקבוצות קטנות במקביל. לחלופין, ניתן להקרין את האיורים על הלוח ולסמן יחדיו.

ז חידון באיורים: חפשו את הנס, את האור ואת הנר

הנחיה: נחלק את הכיתה לזוגות או לשלוש לעבודה על החידון. נבקש למתוח קו בין האיורים לבין המילה המסתתרת בתוכם (**נספח ד**).

תשובות ורמזים:

- **נס:** פְּרִיט לְבוּשׁ (מְכַנְסִים), פְּרִי טְרוּפִי (אָנָּס), כְּלִי מְאוּר (פֶּנֶס)
- **נר:** יָמָה בְּצִפּוֹן הָאָרֶץ (כְּנָרֵת), שֵׁם שֶׁל פֶּרֶחַ, 'מֶלֶךְ הַבְּצָה' (נֶרְקִיס)
- **אור:** כְּלִי נְגִינָה (אוּרְגָן), בֵּית שֶׁל סוּסִים (אָרוּה), עֵץ בְּעַל עֵלִים בְּצוֹרֵת מְחֻטִּים (אֶרֶן)

ח ניבים וביטויים בפנטומימה

הנחיה: נציג ניבים וביטויים הקשורים לחנוכה (נס, אור ונר) בפנטומימה או בציור (ללא מילים).
דגש למורה: גזרו את קלפי הביטויים מתוך העזר (**בנספח ד**), וקראו בכל סבב לנציג/ה שיציג לכיתה את הביטוי בפנטומימה או באיור. על התלמידים לנחש מהו הביטוי המוצג. ניתן להתחיל ביצירת רשימת ביטויים על הלוח (מחסן מילים) ולוודא הבנה והיכרות מוקדמת לפי מידת האתגר הרצויה.
רשימת הביטויים (תשובות): אור אדום, המאור הגדול, במהירות האור, עם אור ראשון, אור בקצה המנהרה, מאור פנים, יצא לאור, חיפש בנרות.

3 לאחר השלמת המשימות, וכשבידינו כל החלקים, נרכיב את הפאזל במטרה למצוא את פך השמן.
נשאל: מה קיבלנו? (פך שמן ובתוכו סמלים ורמזים לסיפור החג).

ימי התנקה

עבוד ותרגום: אברהם אברונין

לחן: עממי

ימי התנקה, תנפת מקדשנו,

בגיל ובשמחה ממלאים את לבנו,

לילה ניום סביבוננו יסב,

ספגניות נאכל בם לרב.

האירו, הדליקו נרות תנקה רבים!

על הנסים ועל הנפלאות

אשר חוללו המכבים.

נצחון המכבים נספר, נמרה

על היונים אז ידם כי גברה,

ירושלים שבה לתחייה,

עם ישאל עשה תושיה.

האירו, הדליקו...!

ספור החנכה | עבוד: צות מכון שטים

תמונה ראשונה

לפני שנים רבות בארצנו, ארץ ישראל היפה,
בכל עמק ועל כל הר גדלו עצי הזית ועצי התמר.
האנשים והנשים עבדו את השדות ובנו בתים, כפרים וערים.
היפה בכל הערים הייתה ירושלים,
והיפה בבתי ירושלים היה בית המקדש שעמד על הר גבוה.
[ניתן להמחיש את המנורה המוארת]:
בבית המקדש עמדה מנורת־זהב ולה שבעה קנים.
היו השלהבות במנורה עולות ומפיצות אור גדול שנראה למרחוק.

תמונה שנייה

בא אנטיוכוס, מלך היוונים, מלוא בצבא רב, וכבש את ארץ ישראל - עד ירושלים הגיע.
[נמחיש את התיאורים]:
והיו חילוי לבושים בשריונות, חבושים בקסדות, ולהם חרבות ארוכות ומגני ברזל.
והם רוכבים על פילים מלמדי מלחמה.
ויגיעו היוונים עד לבית המקדש בירושלים,
והפילים רומסים כל דבר העומד בדרכם.
ויציאו היוונים את מנורת הזהב מבית המקדש,
ויקחו את כלי הכסף והזהב ואת כל אוצרות החמדה שהיו שם.
ויקרעו את בדי הפאר שעטרו את הבית, ואת השטיחים היפים קלקלו ולכלכו,
ואת כל הכדים המלאים בשמן־זית זך נפצו!
ובתוך בית המקדש פנימה העמידו פסל, ויאמרו היוונים ליהודים:
[נחלק שורה לכל שחקן/ית]:
"יותר לא תנהגו כיהודים",
"רק לדבר אנטיוכוס אתם כפופים!",
"אסור לקרא בתורה!",
"אסור לשמר את השבת!",
"אסור לחגג את החגים!",
"מהיום - התפללו לפסל, כרעו ברך והשתחוו לפניו!",
"ומי אשר לא יעשה כדבר המלך - מסתכן בחייו!"
וישלח אנטיוכוס שליחים לכל הארץ לקיים את פקדויותיו.
[החילים/ות היוונים/ות יוצאים מהבמה כרוכבים על סוסים]

תמונה שלישית

בימים ההם מתתיהו הפהן, איש מודיעין, עבד בבית המקדש בירושלים. ולמתתיהו חמשה בנים:
[עם הכרזת השמות, יעשה כל אחד צעד קדימה או יקוד קידה]
יוחנן הגדי,
שמעון התרסי,
יהודה המכבי,
אלעזר החורני,
ויזנתן, צעיר הבנים.
ויאהבו חמשת הבנים את אדמתם, ויעבדו אותה בשמחה.
היו חורשים, זורעים וקוצרים את תבואתם בשדות...
נוטעים, עודרים וקוטפים מפרי גנםם...
מהלכים עם צאנם ועם בקרם בהרים ובגבעות, ורוחצים במימי מעינות ונחלים.
[לאחר הצגת הדמויות ניתן להשמיע את החלק הראשון מהשיר 'מתתיהו וחמשת בניו' ולהוסיף תנועות ריקוד]

תמונה רביעית

באחד הימים באו היונים, שליחי המלך, לכפר מודיעין. ויבנו במה במרכז הכפר, ויעמידו עליה
פסל גדול. ויאספו את כל תושבי הכפר מסביב לפסל.
ויאמרו [נחלק שורה לכל שחקן/דמות]:
"זו פקדת המלך אנטיוכוס לכל היהודים!"
"יותר לא תנהגו כיהודים",
"רק לדבר אנטיוכוס אתם כפופים!",
"אסור לקרא בתורה!",
"אסור לשמר את השבת!",
"אסור לחגג את החגים!",
"ועכשו, גשו והשתחו ללפסל!"
[כולם/ן בשקט... הבעות המומות ומודאגות. ניתן להוסיף לחשופים של אנשי ונשות מודיעין החוששים/ות]
עמדו כל נשות מודיעין ואנשיה סביב. איש לא נע ואיש לא זע.
וידברו שליחי המלך אל מתתיהו לאמר:
"ראש ונכבד וגדול אתה בעיר הזאת. קרב אתה ראשון ועשה כמצות המלך."
ויקם מתתיהו מתוך הקהל, זקוף ולבו זקן, ויאמר:
"חלילה לנו מלעזב את התורה! לדברי המלך לא נשמע!"
ויקרעו מתתיהו ובניו את בגדיהם, וילבשו שק ואפר על ראשיהם.
ויקרא מתתיהו:
"בואו ונצא אל ההרים להלחם ביונים,
כי הם רבים - ואנו מעטים,
הם בפילים - ואנחנו ברגלים,
הם ברומחים וחרבות - ואנו בחצים ובקשתות."
ויזעק בקול גדול: "מי לה' - אליו!"

תמונה חמישית

וינוסו הוא, בָּנִי וּבְנוֹתָיו, יַחַד עִם גְּבוּרֵי הַחֵיל וְגִבּוֹרוֹת הַחֵיל מִיִּשְׂרָאֵל, אֶל הַהָרִים.
שָׁם יָכְלוּ לְהִתְנַהֵג בְּחַפְּזֵי שִׂיּוֹת כִּי הוֹדִים.
וּבְמַעְרֹת הַכִּינּוֹ אֶת עֲצָמָם לְמַלְחָמָה בַּיּוֹנִים.
וְהָיוּ מְאֲמָנִים יְדֵיהֶם לְאַחֵז בְּקִשְׁתוֹת וּבַחֲנִיתוֹת.
כָּךְ עָשׂוּ יָמִים רַבִּים...

וּמִתְתַּיְהוּ הָיָה זָקֵן וְבָא בַּיָּמִים, וַיִּקְרְבוּ יָמָיו לְמוֹת. וַיֹּאסֹף אֶת בָּנָיו, וַיַּעֲמְדוּ סְבִיבוֹ. וַיֹּאמֶר לָהֶם:
"שָׁמְרוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִתְפַּלְלוּ לָהּ."

הִנֵּה שְׁמַעוֹן אֲחִיכֶם, אִישׁ עֲצָה הוּא – לוֹ תִשְׁמְעוּ בְּכֹל הַיָּמִים, הוּא יְהִיֶה לָכֶם לְאָב.
וַיהוּדָה הַמַּכְבִּי, גְּבוּר חֵיל מְנוֹעָרָיו, הוּא יְהִיֶה לָכֶם שֵׁר צָבָא, וְאַתֶּם שְׁמַעוּ בְּקוֹלוֹ, וַעֲשׂוּ
כְּמִצְוֹתָיו."

וַיהוּדָה הַמַּכְבִּי אָסַף אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אֵתוּ בְּמַעְרָה, וַיֹּאמֶר לָהֶם:
"רַבִּים הַיּוֹנִים הֵם וּמְלַמְדֵי מַלְחָמָה, אֲדָּא אֲנִי נֹכַח בְּהֶם בְּלַח הַתּוֹרָה.
מִן הָאָרֶץ אוֹתָם נִגְרַשׁ – נַעֲלָה לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאוֹתוֹ קָקֵדָם נְחַדְשׁ!"

תמונה ששית

וַיִּשְׁבוּ יַחַד בְּמַעְרָה, וְהִנֵּה מֵרְחוֹק – קוֹל שִׁירָה...
[המכבים במערה. חלקם מתפללים וחלקם מתכוננים לקרב... לפתע נשמע קול חיילים יוונים שרים
מצידה האחר של הבמה (אפשר לשלב בהומור שיר ישראלי מוכר בסגנון יווני). המכבים נבהלים וקמים
לראות מהיכן מגיע הקול]
הָיוּ אֵלֶּה הַחִילּוֹת וְהַחֲזִילִים הַיּוֹנִיִּים רְכוּבִים עַל פִּילִים, חֲבוּשֵׁי קֶסָדוֹת וְחַמוּשֵׁי חֲרָבוֹת –
עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם.

וְהָיָה כְּאֲשֶׁר עָבְרָה הַשִּׁירָה בְּמַעְבַּר צַר בֵּין הַהָרִים,
פָּרְצוּ לְפִתְעָא אֲנָשֵׁי הַחֵיל הַגְּבוּרִים וְנִלְחְמוּ בַּגְּבוּרָה בַּיּוֹנִים.

[המכבים מסתערים על השירה בהפתעה ונלחמים]

וַתְּהִי בְּצָבָא אֲנִטִּיּוֹכּוּס בְּהֵלָה, וּמְהוּמָה גְּדוֹלָה נִפְלָה.
וַיֵּרָא אֶלְעָזָר הַחֲזוֹרְנִי וְהִנֵּה פִיל אֶחָד גְּדוֹל, מְקַשֵּׁט יוֹתֵר מִן הָאֲחֵרִים, וַיֹּאמֶר בְּלָבוֹ –
"זֶהוּ פִילוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ!"

וַיִּרָץ כְּגִבּוֹר, וַיִּלָּחֶם בּוֹ עַד שְׁנַפֵּל.
וַיִּלְחַמוּ הַיְּהוּדִים בַּיּוֹנִים בְּחִזְקֵי־יָד וּבְגִבּוּרָה גְּדוֹלָה יָמִים רַבִּים.
וַתַּעֲצֵר הַמַּלְחָמָה – וַתִּשְׁקֵט הָאָרֶץ.

תמונה שביעית

אז קרא יהודה המכבי:

"היתה לנו תשועה גדולה, ומעטים נצחו את הרבים.

הבה נעלה כלנו לירושלים, ונטהר את בית מקדשינו".

ויבואו לירושלים, והנה שערי הבית עקורים מציריהם; בחצרות - עשבים ושממה,

והמזבח הרוס - ועליו נצב הפסל.

ויתאספו כל העם יחד לתקן ולחדש את בית המקדש החרב: [נציגים/ות מהעם אומרים/ות]:

"אני אתקן את השערים!"

"אני אעקר את העשבים!"

"אני אנקה את הרצפות!"

"ואני אצבע את החלונות!"

התקינו את השערים והכתלים ההרוסים, עקרו את העשבים מן החצרות והשבילים,

ואת הפסל השנוא נפצו לרסיסים.

[כולם/ן מבצעים/ות פעולות תיקון וצביעה. ניתן לשלב קטע תנועה עם מוזיקה מתאימה]

וכאשר היה בית המקדש נקי, מצחצח וטהור -

העלו משואות על ההרים הגבוהים, להודיע בעם על הנצחון הגדול.

תמונה שמינית

לאחר הדברים האלה - ויבקשו להדליק את מנורת הזָהָב - והנה היא איננה.

וימצאו רק שמונה קנים אפרים, ויבקשו להדליק בהם את הנרות.

ויגשו ליהודה ויאמרו:

"לא נוכל להדליק את הנרות. הכדים נפצו והשמן נשפך."

"חפשנו בכל קרן זוית, ואין שמן עם חותם הכהן. מה נעשה?"

והנה מצא יוחנן... ויאמר:

"מצאתי פד קטן! מעט שמן נמצא! נדליק שמונה נרות ליום אחד!"

ויצק יהודה את השמן ויעלה אש בפתילים.

נעשה להם נס - והיה השמן המועט דולק והולך שמונה ימים ושמונה לילות.

והיה האור הזוהר יוצא מן ההיכל, נראה למרחקים, סמל לנפלאות.

תמונה תשיעית

מאז, מדי שנה בשנה מדליקים היהודים נרות חנכה [לחלק את השורות בין התלמידות]:

"ולזכר נס כד השמן!"

"לזכר חנכת בית מקדשינו!"

"לזכר הגבורות והנצחונות!"

"וגם אנו מדליקים את החנכה, ומוסיפים/ות נר בכל יום, עד אשר עולים בה שמונה אורות!"

תַּחֲנָה ג - חידות 'הוא והיא'

פתרו: לפחות ארבע מן החידות הבאות:

הוא: מְשַׁחֵק אֶת חֲבֵרֵיו לְחֻנְכִּיהָ - _____

היא: נִמְצָאת בְּכֵל בַּיִת וְרֶכֶב, וְשִׁקּוּפָה - _____

הוא: הַפּוֹכוֹ שֶׁל חֵשֶׁךְ - _____

היא: שֵׁם נֶרְדָּף לְשִׁמְחָה - _____

הוא: מְטַגְגִּים אֹתוֹ - _____

היא: חֲמוּצָה אוֹ מֵתוּקָה, מְכִינִים מִמֶּנָּה קְלָפֶת - _____

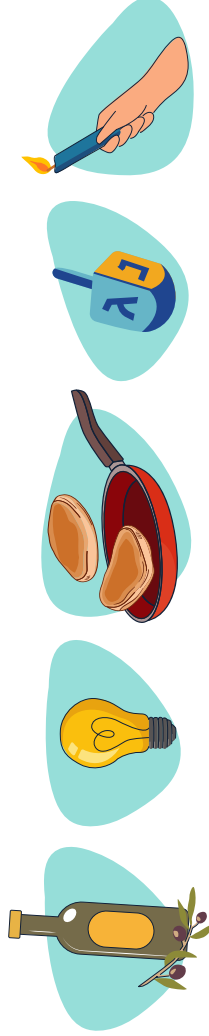
הוא: אָבֵר הַחַיִּים, פּוֹעֵם - _____

היא: מֵאֵכֵל חֲנֻכָּה מְטַגֵּן - _____

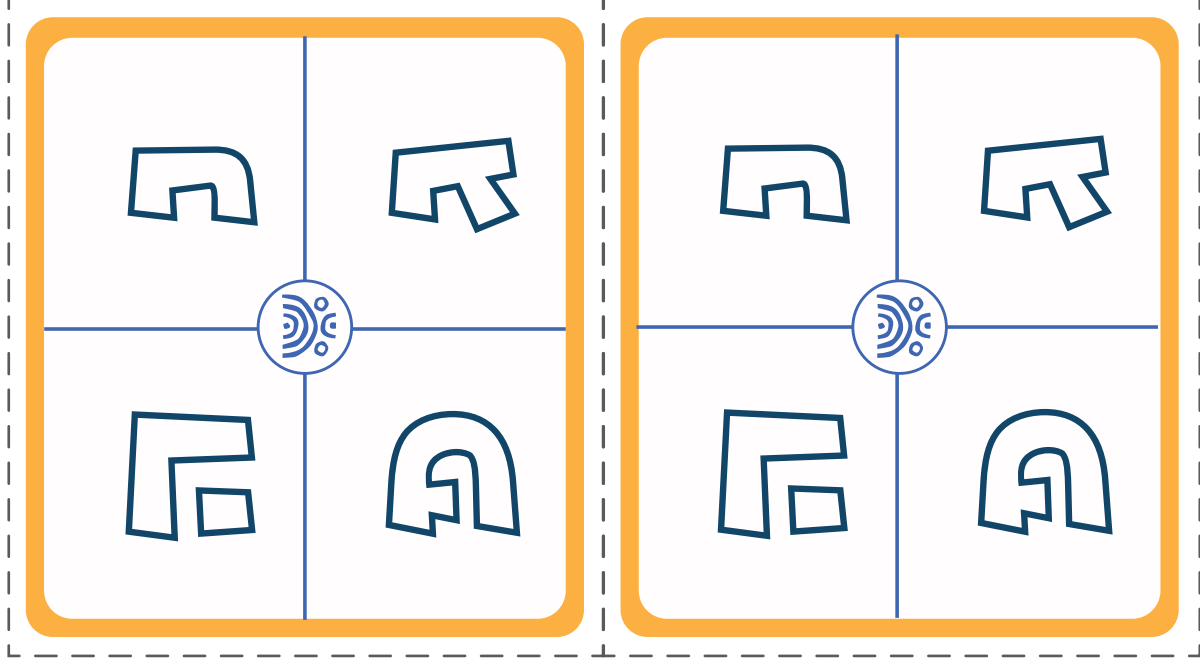
הוא: מְשַׁחֵק חֲנֻכָּה הַעוֹשֶׂה סְחֻרְחָרֶת - _____

היא: אֲנֻחֵנו חַיִּים בָּהֶּ, וְשׁוֹמְרִים עֲלֵיהֶּ נְקִיהָ ("אִיכּוֹת הֵ...") - _____

מֵאֲנֵר רְמִזִּים

תַּחֲנָה ב - סביבון האותיות

תַּחֲנָה ד - הַסְּפֹר שְׁהַתְּבַלְבֵּל

אֲנִטְיוֹכּוֹס וְהַיִּנְוִיִּים הוֹבְסוּ וְנִכְנְעוּ -
יְרוּשָׁלַיִם בִּידֵי בֵּית חֲשֻׁמוֹנָאִי.

הַמַּכְבִּים נִכְנְסוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ,
וְעִסְקוּ בַטְהוֹר, בְּנִקְיוֹן וּבְשִׁקְיוֹם.

נִס חֲנֻכָּה: פֶּךְ הַשְּׁמֹן הַסְּפִיק
לְשִׁמוֹנָה יָמִים.

נִקְבַּע חַג חֲדָשׁ: חַג הַחֲנֻכָּה יִחַג
בְּכ"ה בְּכֶסֶלּוּ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

אֲנִטְיוֹכּוֹס וְחִזְיָלוּ חֲדָרוּ אֶל חוֹמוֹת
יְרוּשָׁלַיִם וְהִצִּיבוּ פֶסֶל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

הַיִּנְוִיִּים גָּזְרוּ גְזֵרוֹת קָשׁוֹת:
אֲסוּר לְהִתְנַהֵג כִּיהוּדִים וּלְהִתְפַּלֵּל לָאֱלֹהִים.

יְהוּדָה הַמַּכְבִּי קָרָא בַפְּנֵי הָעָם:
"מִי לָהּ - אֵלֶינוּ".

הַחֲשֻׁמוֹנָאִים חִפְּשׁוּ מַחְסֵה בַמְּעָרוֹת
כְּדֵי לְהִתְכַּוֵּן לְמַלְחָמָה.

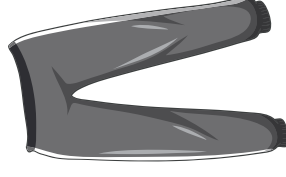

תחנה 1 - מצאו את ההבדלים

תתנהג - חידון באיורים: הפשוט את הנס, את האור ואת הנר

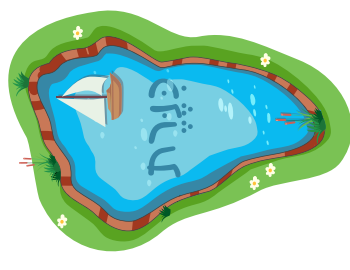
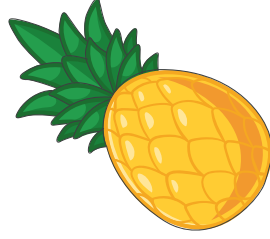
מתחן: קרין האיור לבין המלה המסתתרת בתוכו.

אור

נר

נס

תַּחֲנֵה ח - נִיבִים וּבִטוּיִים בְּפִנְטוּמִימָה

הַמָּאור הַגָּדול

בטוי נרדף למלים 'שמש' ו'חמה'.
המקור של האור בטבע.

אור אָדום

צבע האור ברמזור כשאסור לנסע
או לעבר. סמל לגבול שאסור לעבר.

עם אור ראשון

עם שחר, כשהבקר מתחיל לעלות.

בְּמַהירות האור

במהירות רבה, הכי מהר שאפשר.

מָאור פְּנִים

תאור לקבלת פני אדם בחביבות,
באפן נעים ומזמין.

אור בְּקִצָּה הַמְּנַהֵרָה

סמל לתקוה ולמשהו טוב שיתרחש
ויצמח מתוך משבר וכאב גדול.

חֶפֶשׁ בְּנֵרוֹת

עשה מאמצים גדולים כדי למצא
משהו.

יִצָּא לָאור

נחשף, התגלה או התפרסם.
לדגמה, ספר שהדפס לראשונה.

